

Quins drets lingüístics tenim els valencianoparlants?

Sovint, els catalanoparlants en general i els valencians en particular ens queixem que tenim ben pocs drets lingüístics i que els pocs que tenim a cada pas ens hem d'esforçar per fer-los valdre. Això, sense dubte, és cert, però també és cert, que moltes vegades no coneixem suficientment tots els drets de què podem gaudir.

Per això, hem de capgirar aquesta visió desmobilitzadora i conèixer tots els drets lingüístics que tenim reconeguts i exercir-los al màxim, si volem.

Així, malgrat el règim lingüístic discriminatori i restrictiu que ens imposen les normes (la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia valencià) tenim més drets lingüístics dels que generalment ens pensem, i n'exercim molts menys dels que, per anar bé, com a ciutadans i com a societat, hauríem d'aplicar amb naturalitat i, si cal, exigir.

Per això, cal deixar ben clar un principi fonamental: tenim tot el dret de viure sempre, en tota ocasió, en la nostra llengua al nostre propi país.

I una altra qüestió que cal tenir ben en compte és que coneixent els nostres drets lingüístics tindrem més confiança i autonomia com a persones i com a ciutadans en l'exercici dels nostres drets i si sabem quins són els nostres drets i si entenem quin és el seu abast exacte podrem exigir-los amb coherència i naturalitat. De la mateixa manera, si entenem els tràmits que cal fer en cada cas i per què ens sentirem més protegits davant les arbitrietats i les discriminacions.

DRETS LINGÜÍSTICS BÀSICS

1. Què implica el concepte de llengua oficial?

És la llengua de les administracions i de les institucions i que aquestes la tenen com a vehicle normal de comunicació interna, entre elles i d'elles amb els ciutadans. Com a ciutadans individuals ("subjectes privats"), l'oficialitat implica que podem usar-la davant qualsevol altra persona o entitat i en qualsevol situació sense que se'ns puga denegar la comunicació per raó de la llengua que usem ni se'ns en puga demanar cap traducció.

2. Quines implicacions té que el català siga la llengua pròpia del País Valencià?

És, almenys formalment, la llengua dels valencians, mentre que el castellà ho és en la mesura que és l'idioma oficial de l'Estat. A més, ha de ser la llengua d'ús normal de totes les administracions, del sistema educatiu i dels mitjans de comunicació públics.

3. L'administració té el deure d'atendre'ns en català

No pas el funcionari concret amb qui parlem, però sí l'administració.

4. No poden demanar-nos traducció dels nostres actes

Cosa que es desprèn de l'oficialitat: el català té efectes jurídics plens.

5. No hi ha cap deure constitucional d'usar el castellà.

La Constitució espanyola només imposa el deure de conèixer el castellà, no pas d'usar-lo.

6. L'oficialitat del català implica totes les administracions radicades al País Valencià

No sols les d'àmbit valencià, és a dir, els ajuntaments i les diputacions provincials (administració local) i la Generalitat, sinó també la de l'Estat i la de l'Administració de Justícia.

7. Les comunicacions han de ser íntegrament en català

Si no, podem refusar-les. És a dir si en els formularis bilingües alguna part del text està redactada només en castellà, podem rebutjar la comunicació perquè no està íntegrament en la llengua pròpia.

8. Valencià i català: dues denominacions equivalents i plenament legals

Així ho ha reconegut el Tribunal Constitucional, el Tribunal Suprem i el Tribunal Superior de Justícia valencià (en un total de 13 sentències). I això és vàlid fins i tot ara que el nou Estatut d'Autonomia aprovat repeteix malaltíssament el sintagma "idioma valencià".

I això queda molt clar perquè la Sentència 75/1997 del Tribunal Constitucional ha deixat ben clars aquests principis:

- a) l'equivalència entre la denominació estatutària i l'acadèmica es fonamenta en fets científics i acadèmics i està confirmada per la legislació de l'Estat;
- b) el nom català aplicat al valencià és plenament conforme amb l'Estatut d'Autonomia i la Constitució;
- c) aquesta equivalència no es restringeix a l'àmbit universitari, que és l'objecte de la sentència: 11 sentències del Tribunal Superior de Justícia valencià en l'àmbit de l'administració autonòmica així ho reconeixen.

9. El nom del país: País Valencià

De manera semblant a com ocorre amb el nom de la llengua, el fet que l'Estatut d'Autonomia reculli el nom de Comunitat Valenciana, això no vol dir que siga una denominació obligada i l'única legalment possible. És perfectament legal i possible emprar el nom de País Valencià, i més si tenim en compte que:

- a) "Comunitat Valenciana" és un nom purament administratiu, com *Regne d'Espanya* o *Comunitat de Múrcia*.
- b) El terme *País Valencià* es troba recollit en el mateix Estatut d'Autonomia (preàmbul).
- c) Segons el mateix Estatut, expressa "la concepció moderna", precisament la que defensem.
- d) El nom oficial *Regne d'Espanya* (vegeu el passaport o el permís de conduir) no impedeix l'ús del nom *Espanya* o *Estat espanyol*.

Acabem de veure, a grans trets, quins són els drets bàsics que podem exercir en qualsevol situació. Tot seguit intentarem concretar aquests drets en quatre apartats molt importants:

- Relació en català amb les administracions
- Nom, cognoms i documents identificadors
- Documents públics en català
- El català en els registres públics

RELACIÓ EN CATALÀ AMB LES ADMINISTRACIONS

Petició de relació en català

Podem exigir de l'administració que ens atenga en català, igual que podem demanar també que, quan es relacione amb nosaltres, ho faci també en la nostra llengua.

Podem refusar les comunicacions de les administracions que no siguin en català

Si hem fet la petició de relació en català, podem refusar els escrits que l'administració no ens adreça en aquesta llengua. I quan parlem de comunicacions ens referim a qualsevol tipus de document, tals com:

- Rebuts
- Imposts, taxes i preus públics
- Factures de serveis: fem, aigua, electricitat, etc.
- Multes: tant de trànsit com les de la policia local, etc.

NOM, COGNOMS I DOCUMENTS IDENTIFICADORS

1 El nom

Podem posar el nom en català arreu de l'Estat espanyol

Cal advertir que el dret a posar el nom en català no es limita a les comunitats autònomes que tenen el català com a llengua oficial sinó que s'estén a tot l'Estat espanyol.

Podem adaptar-nos el nom al català

Això és, si ens diem, per exemple, *Fernando* i volem dir-nos *Ferran*.

Podem canviar-nos el nom per un altre de diferent

Això és, si ens diem, per exemple, *Maria Assumpció* i ens volem dir *Mara*. En aquest cas, cal demostrar que en la nostra vida quotidiana som realment coneguts amb aqueix nom. Per això, haurem d'aportar una sèrie de documents que acrediten l'ús normal del nom que volem adquirir. Una vegada que disposem de cinc o sis exemplars d'aquest tipus de documents, podem demanar el canvi de nom al jutge encarregat del Registre Civil on es troba la nostra partida de naixement.

2 Els cognoms

Podem normalitzar-nos els cognoms deformats

Això és, podem canviar-nos, per exemple, el cognom *Michavila* pel correcte de *Mitjavila*. Si cal, podem demanar un informe bé a l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans bé a la Secció de Toponimàstica de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Podem intercalar-nos la *i* copulativa entre cognoms

Això és, per exemple: *Rovira i Virgili*. I podem demanar que ens la incloguen en tots els documents oficials: document d'identitat, permís de conduir, passaport, cartilla de la Seguretat Social, etc.

Podem adaptar-nos i traduir-nos al català cognoms no catalans

És a dir, si el nostre cognom és *Herrero* o *Smith*, ens el podem traduir per *Ferrer*. Els tràmits són els mateixos que per al canvi de nom i la regularització dels cognoms.

Podem decidir l'ordre dels cognoms

És a dir podem posar als nostres fills en primer lloc el cognom del progenitor que decidim, simplement amb la necessitat que la resta de fills d'aquesta parella hauran de portar els cognoms en el mateix ordre.

Els majors d'edat poden sol·licitar que s'altere l'ordre dels seus cognoms: és a dir, pots passar de ser: Empar Sanxis i Ferrer a Empar Ferrer i Sanxis.

3 Els canvis de nom i cognom no causen problemes legals d'identitat

El canvis de nom no afecten els documents redactats amb anterioritat, ja siguen aquests públics (com escriptures públiques de propietats, cotitzacions a la Seguretat Social, etc.) o privats (comptes corrents o d'estalvi, contractes de compravenda, de lloguer, d'assegurances, etc.). Ni molt menys poden originar problemes de reconeixement de parentiu.

4 Els documents identificadors, en català

El document d'identitat, el permís de conduir, el llibre de família, etc.

Tant el document d'identitat com el permís de conduir i el llibre de família tenen la part genèrica del document redactada de manera bilingüe (“nombre/nom”, “fecha nacimiento/data de naixement”, etc.) i, per tant, no cal fer cap demanda explícita perquè aquests documents estiguen en català. Sí que cal comprovar, però, que les dades específiques que s'introdueixen a l'hora de fer el document (el nom i els cognoms propis, el nom del carrer, el nom de la localitat, etc.) estan en català i escrites de manera correcta. Si no, demanarem que les corregesquen.

El passaport

Aquest document està redactat en les llengües oficials dels estats membres de la Unió Europea, però no en català. És a dir, el tenim en suec, però no en català. Cal que l'hi reclamem a fi que de la mateixa manera com s'ha fet en els documents abans esmentats també el puguem tenir en la nostra llengua.

DOCUMENTS PÚBLICS EN CATALÀ

Podem fer els documents públics en català

La Llei d'ús i ensenyament del valencià preveu que els documents públics atorgats al País Valencià s'han de redactar en la llengua oficial que l'atorgant escollirà. I si hi ha més d'un atorgant, es redactaran en la llengua que aquests acordaran.

Així, si el fedatari públic es nega a fer el document en català o hi posa dificultats, tenim la possibilitat i la potestat d'anar-nos-en a un altre notari, secretari judicial o agent de canvi i borsa, segons que corresponga.

Per tant, abans d'atorgar un document públic (una escriptura de compravenda, un testament, uns poders, etc.) convé que avisem el fedatari corresponent (el notari, etc.) que volem que siga redactat en català.

Tenim el dret d'elegir notari

Els ciutadans tenim el dret d'elegir el notari que vulguem i del municipi que vulguem, sense que açò implique cap cost addicional ni per a nosaltres ni per a l'altra part. Si acceptem el notari que ens proposa l'altra part, podem exigir que l'escriptura que s'haja de fer estiga en català.

EL CATALÀ EN ELS REGISTRES PÚBLICS

1. Quins són els documents que cal inscriure en un registre públic?

Entre els documents que cal inscriure en un registre públic n'hi ha de natura molt diversa. Enumeren els més importants o habituals:

- de la titularitat d'un immoble (una casa, un pis, un terreny);
- d'una hipoteca sobre un determinat bé;
- del testament;
- del matrimoni, la separació i el divorci;
- de la filiació i l'emancipació;
- d'una societat mercantil;
- etc.

2 Els assentaments en els registres públics

La Llei d'ús i ensenyament del valencià preveu que els assentaments que s'hagen de fer en els registres públics hauran de ser en la llengua sol·licitada per l'interessat. Per tant, podem demanar que els assentaments es facen en català.

El Tribunal Constitucional espanyol, però, ha fet en aquest punt una interpretació restrictiva i afirma que l'Estat té la competència per a determinar la llengua en què han de practicar-se els assentaments en els registres públics estatals, perquè són dependents de la seua administració.

3 Podem exigir l'ús del català en tot el funcionament del Registre Civil

En el Registre Civil es garanteix el dret que qualsevol tipus de relació, document, inscripció, còpia o assentament se'ns faça en català (article 86 del Reglament del Registre Civil).

El Registre Civil és molt important en la nostra vida diària. Allà és on s'inscriuen els naixements, el nom i els cognoms (i els seus canvis i traduccions), els matrimonis, les separacions, els divorcis, la filiació, les adopcions, les defuncions, etc. Per tot això, quan anem a fer qualsevol d'aquestes inscripcions o a sol·licitar una còpia de la partida de naixement, el llibre de família, una còpia d'una defunció, una fe de vida, etc., podem demanar que se'ns faça en català.

4 Altres registres

L'article 36 del Reglament del Registre Mercantil estableix que els assentaments s'han de fer en llengua castellana. Ara bé, el Tribunal Constitucional ha afirmat que en tota la resta de casos tenim tot el dret que el funcionament dels registres siga en català. Així doncs, tenim la possibilitat d'exigir l'ús del català en els documents emanats no sols del Registre Mercantil, sinó de qualsevol registre públic estatal: el de la Propietat, el d'Assegurances, el de la Propietat Intel·lectual, el de la Propietat Industrial, el de Darreres Voluntats, el Registre Central de Condemnats i Rebels i en tots els de l'administració de l'estat amb seu al País Valencià.

5 Còpies i certificacions

Podem demanar que siguen exclusivament en català les còpies i les certificacions dels assentaments que hem de sol·licitar de tots els registres públics que hem enumerat. I això no sols quan els corresponents assentaments estiguen redactats en català sinó també per als que estan en espanyol.

Alfons Esteve i Gómez
Cap de l'Àrea de Dinamització
Servei de Política Lingüística
Universitat de València